

॥ ५१ ॥ विकुष्टं उच्यते ॥ ५२ ॥ एतन्माविदुःखं अतिबलं ज्ञानेन अनिवार्यं ॥ ५३ ॥ निर्मुक्ताः जीवन्मुक्ताः ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ क्षमं शक्यं उत्तरं उत्तरकार्यं प्रतीकारः ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ पर्यायधर्मः विपरीतधर्मः प्रधिर्नमिः अस्य कालवशस्य तृतीयार्थेष्वष्टौ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ इति उद्योगप० नैलकंठीये भारतभावादीये एकपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५९ ॥ ॥ ७३ ॥ यस्येति सधनं जयः यस्य यो

आददानस्य शस्त्रं हि क्षत्रधर्मं परीप्सतः ॥ निधनं क्षत्रियस्याजौवरमेवाद्गुरुत्तमं ॥ ५१ ॥ स वै शोचामि सर्वा न्वेयुयुत्संति पांडवैः ॥ विकुष्टं विदुरेणादौ तदेतद्भयमागतं ॥ ५२ ॥ न तु मन्ये विघाताय ज्ञानं दुःखस्य संजय ॥ भवत्यतिबलं ह्येतज्ज्ञानस्याप्युपघातकं ॥ ५३ ॥ ऋषयो ह्यपि निर्मुक्ताः पश्यन्तो लोकसंग्रहान् ॥ सुखैर्भवन्ति सुखिनस्तथा दुःखेन दुःखिताः ॥ ५४ ॥ किंपुनर्मोहमासक्तस्तत्र तत्र सहस्रधा ॥ पुत्रेषु राज्यादारेषु पौत्रेष्वपि च बंधुषु ॥ ५५ ॥ संशये तु महत्यस्मिन् किनु मेक्षममुत्तरं ॥ विनाशं ह्येव पश्यामि कुरूणामनुचितयन् ॥ ५६ ॥ द्यूतप्रमुखमाभाति कुरूणां व्यसनं महत् ॥ मंदेनैश्वर्यकामेन लोभात्पापमिदं कृतं ॥ ५७ ॥ मन्ये पर्यायधर्मोऽयं कालस्यात्यंतगामिनः ॥ चक्रे प्रधिरिवासक्तो नास्य शक्यं पलायितुं ॥ ५८ ॥ किन्नुकुर्यां कथं कुर्यां किनु गच्छामि संजय ॥ एतेन श्यंतिकुरवो मंदाः कालवशंगताः ॥ ५९ ॥ अवशो हंत दाता तपुत्राणां निहतेशते ॥ श्रोष्यामि निनदं स्त्रीणां कथं मां मरणं स्पृशेत् ॥ ६० ॥ यथानिदाघे ज्वलनः समिद्धो दहेत्कक्षं वायुना चोद्यमानः ॥ गदाहस्तः पांडवो वै तथैव हंता मदीयान्सहितोर्जुनेन ॥ ६१ ॥ इति श्रीम० उद्योगप० व्यानसंधिपर्वणि धृतराष्ट्रवाक्ये एकपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५९ ॥ धृतराष्ट्र उवाच यस्यैव नानृता वाचः कदाचिदनुशुश्रुम ॥ त्रैलोक्यमपि तस्य स्याद्योद्धायस्य धनं जयः ॥ १ ॥ तस्यैव च न पश्यामि युधिगांडीवधन्वनः ॥ अनिशं चितयानोऽपि यः प्रतीयाद्रथेन तं ॥ २ ॥ अस्य तः कर्णिना लीकान् मार्गणान् हृदयच्छिदः ॥ प्रत्येतानसमः कश्चिद्युधिगांडीवधन्वनः ॥ ३ ॥ द्रोणकर्णौ प्रतीयातां यदिवीरौ न र्षभौ ॥ कृतास्त्रौ बलिनां श्रेष्ठौ समरेष्वपराजितौ ॥ ४ ॥ महान् स्यात्संशयो लोके न त्वस्ति विजयो मम ॥ घृणीकर्णः प्रमादी च आचार्यः स्थविरो गुरुः ॥ ५ ॥ समर्थो बलवान्पार्थो दृढधन्वा जितक्लमः ॥ भवेत्सुतुमुलं युद्धं सर्वशोऽप्यपराजयः ॥ ६ ॥ सर्वेऽप्यस्त्रविदः शूराः सर्वे प्राप्ता महद्यशः ॥ अपि सर्वा मरैश्वर्यं त्यजेयुर्न पुनर्जयं ॥ ७ ॥ वधे नूनं भवेच्छांतिस्तयोर्वा फाल्गुनस्य च ॥ न तु हंतार्जुनस्यास्ति जेता चास्य न विद्यते ॥ ८ ॥

द्वेति तच्छब्दाध्याहारेण पूरणीयं ॥ १ ॥ तस्य तं प्रतियोद्धारं

न पश्यामि एनं प्रतीयादित्यध्याहृत्य योज्यं ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ घृणीरूपावान्भीमादिषु प्रमादी अंतैर्विद्यां न स्मरिष्यतीति भावः ॥ ५ ॥ अपराजयस्तेषामिति शेषः ॥ ६ ॥ ७ ॥ तयोः कर्णद्रोणयोर्वधे अस्मदीयानां शांतिः फाल्गुनस्य वधे तु परेषामित्यर्थः ॥ ८ ॥